ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 3ης Μαΐου 2007 [1]

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει, σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ, ότι η Ιταλία, παραλείποντας να λάβει τα ενδεδειγμένα μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί, στη Ζώνη Ειδικής Προστασίας (στο εξής: ΖΕΠ) Valloni e steppe pedegarganiche, η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 79/409 [2] (στο εξής: οδηγία περί πτηνών), καθώς και από το άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, και το άρθρο 7 της οδηγίας 92/43 [3] (στο εξής: οδηγία περί οικοτόπων). Τίθεται έτσι το ζήτημα της σχέσεως μεταξύ των εν λόγω διατάξεων των δύο οδηγιών.

Το εφαρμοστέο κοινοτικό πλαίσιο

Η οδηγία περί πτηνών

2. Το άρθρο 1 της οδηγίας περί πτηνών ορίζει ότι η οδηγία «αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση [...]. Έχει αντικείμενο την προστασία, τη διαχείριση και τη ρύθμιση των ειδών αυτών [...]». Το άρθρο 2 επιβάλλει στα κράτη μέλη να υιοθετήσουν «όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διατηρηθεί ή να προσαρμοσθεί ο πληθυσμός όλων των ειδών των πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1 σ' ένα επίπεδο που να ανταποκρίνεται ιδιαίτερα στις οικολογικές, επιστημονικές και μορφωτικές απαιτήσεις, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις οικονομικές και ψυχαγωγικές απαιτήσεις».

3. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, ορίζει τα εξής: «λαμβάνοντας υπόψη τις αναφερόμενες στο άρθρο 2 απαιτήσεις τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα με σκοπό να διαφυλαχθεί, διατηρηθεί ή αποκαταστα-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202).

3 — Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7).

θεί για όλα τα αναφερόμενα στο άρθρο 1 είδη πτηνών μία επαρκής ποικιλία και επιφάνεια οικοτόπων». Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, προβλέπει τη «δημιουργία ζωνών προστασίας» ως ένα από τα τέσσερα κυριότερα μέτρα για τη «διαφύλαξη, [τ]η συντήρηση και [την] αποκατάσταση» των βιοτόπων και των οικοτόπων.

4. Στη συνέχεια, το άρθρο 4 της οδηγίας περί πτηνών προβλέπει τα εξής:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα Ι προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

[...]

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική [...].

[...]

4. Τα κράτη μέλη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν στις ζώνες προστασίας που προβλέπονται στις παραγράφους 1 και 2 τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου. [...]»

5. Το άρθρο 9 επιτρέπει στα κράτη μέλη να μην εφαρμόζουν ορισμένες διατάξεις της οδηγίας [4], αλλά δεν προβλέπει παρέκκλιση από το άρθρο 4.

6. Το άρθρο 13 ορίζει ότι «[η] εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας δεν μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση της σημερινής καταστάσεως σε ό,τι αφορά τη διατήρηση όλων των ειδών πτηνών που αναφέρονται στο άρθρο 1».

7. Το άρθρο 18 επέβαλε στα κράτη μέλη να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, για να συμμορφωθούν προς την οδηγία εντός δύο ετών από την κοινοποίησή της, δηλαδή το αργότερο μέχρι τις 7 Απριλίου 1981.

4 — Πρόκειται για τις διατάξεις των άρθρων 5, 6, 7 και 8.

Η οδηγία περί οικοτόπων

8. Κρίσιμες για την υπό κρίση υπόθεση είναι οι ακόλουθες αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας περί οικοτόπων:

«[1] η διατήρηση, η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, αποτελούν ουσιαστικό στόχο γενικού ενδιαφέροντος του οποίου την επίτευξη επιδιώκει η Κοινότητα, όπως ορίζεται στο άρθρο 130 Π της Συνθήκης [5]·

[...]

[6] προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποκατάσταση ή η διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος σε ικανοποιητικό επίπεδο, πρέπει να χαρακτηριστούν ειδικές ζώνες διατήρησης ώστε να υλοποιηθεί ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο, σύμφωνα με ένα καθορισμένο χρονοδιάγραμμα·

[7] όλες οι χαρακτηρισμένες ζώνες, συμπεριλαμβανομένων των ζωνών που έχουν ήδη ταξινομηθεί ή θα ταξινομηθούν στο μέλλον ως [ΖΕΠ] δυνάμει της οδηγίας [περί πτηνών], πρέπει να ενσωματωθούν στο συγκροτημένο ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο·

[10] κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα που ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά τους στόχους διατήρησης ενός τόπου που έχει χαρακτηρισθεί ή θα χαρακτηρισθεί στο μέλλον πρέπει να υπόκειται στην κατάλληλη εκτίμηση.»

9. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο ι΄, της οδηγίας περί οικοτόπων, ως «τόπος» νοείται «μια γεωγραφικώς καθορισμένη περιοχή, η επιφάνεια της οποίας προσδιορίζεται σαφώς».

10. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο ια΄, ως «τόπος κοινοτικής σημασίας» νοείται ένας «τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή ή στις βιογεωγραφικές περιοχές στις οποίες ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος Ι ή ενός είδους του παραρτήματος ΙΙ, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και ο οποίος μπορεί επί πλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της "Φύσης 2000" (Natura 2000) που αναφέρεται στο άρθρο 3 ή/και να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές [...]».

11. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο ιβ΄, ως «ειδική ζώνη διατήρησης» νοείται ένας «τόπος κοινοτικής σημασίας ορισμένος από τα κράτη μέλη μέσω κανονιστικής, διοικητι-

5 — Νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 174 ΕΚ.

κής ή/και συμβατικής πράξης, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων ή/και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε ο τόπος».

12. Το άρθρο 2 ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας [...].

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες».

13. Τα άρθρα 3, 4 και 5 αφορούν τη σύσταση ενός «συνεκτικού οικολογικού δικτύου ειδικών ζωνών [διατήρησης]», επονομαζόμενου «Natura 2000». Το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, προβλέπει ότι «[τ]ο δίκτυο "Natura 2000" περιλαμβάνει και τις [ΖΕΠ] που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας [περί πτηνών]».

14. Το άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέρο ντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας ή/και ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος».

15. Το άρθρο 7 της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει τα εξής:

«Οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της παρούσας οδηγίας αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την πρώτη πρόταση της παραγράφου 4 του άρθρου 4 της οδηγίας [περί πτηνών], όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 4 [6] ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, τούτο δε από την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας ή από την ημερομηνία της ταξινόμησης ή της αναγνώρισης εκ μέρους ενός κράτους μέλους δυνάμει της οδηγίας [περί πτηνών], εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη.»

16. Το άρθρο 23 επέβαλε στα κράτη μέλη να θέσουν σε ισχύ τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθούν προς την οδηγία περί οικοτόπων εντός δύο ετών από την κοινοποίησή της, δηλαδή έως τον Ιούνιο του 1994 [7].

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

17. Η περιοχή Valloni e steppe pedegarganiche, η οποία βρίσκεται στην περιφέρεια της Απουλίας, είναι μια από τις κυριότερες στεππικές περιοχές της Ιταλίας, στην οποία βρίσκουν καταφύγιο διάφορα σπάνια και

6 — Δηλαδή τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν ως ΖΕΠ.

7 — Ο προσδιορισμός της ακριβούς ημερομηνίας δεν είναι τόσο απλός όσο θα μπορούσε να θεωρηθεί: στην απόφαση της 18ης Μαρτίου 1999, C-166/97, Επιτροπή κατά Γαλλίας (εκβολές του Σηκουάνα) (Συλλογή 1999, σ. I-1719, σκέψη 5), αναφέρεται απλώς ο Ιούνιος του 1994. Με τις αποφάσεις της 26ης Ιουνίου 1997, C-329/96, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1997, σ. I-3749, σκέψη 2), και της 11ης Δεκεμβρίου 1997, C-83/97, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1997, σ. I-7191, σκέψη 2), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η προθεσμία έληγε στις 5 Ιουνίου 1994. Το SCADPlus, εντούτοις, αναφέρει τη 10η Ιουνίου 1992 ως ημερομηνία τόσο της ενάρξεως ισχύος της οδηγίας όσο και λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς της από τα κράτη μέλη. Βλ. και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Kokott στην υπόθεση C-418/04, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί απόφαση, υποσημείωση 55. Το Eur-Lex αναφέρει τη 10η Ιουνίου 1992 ως ημερομηνία κοινοποιήσεως και τη 10η Ιουνίου 1994 ως ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας μεταφοράς.

προστατευόμενα είδη άγριων πτηνών. Το γεωλογικό της υπόστρωμα είναι ασβεστολιθικό και χρονολογείται από την κρητιδική και την ιουρασική περίοδο. Παρουσιάζει αξιοσημείωτη βιολογική ποικιλομορφία και περιλαμβάνει μια σειρά διαβρωσιγενών φαραγγιών στα οποία αναπτύσσεται ένα βραχώδες περιβάλλον με σπάνια ενδημικά είδη χλωρίδας [8]. Είναι το μόνο τμήμα της ιταλικής χερσονήσου όπου ζει το είδος Tetrax tetrax (χαμωτίδα), ενώ αποτελεί επίσης τον οικότοπο των ειδών Falco biarmicus (χρυσογέρακας), Neophron percnopterus (ασπροπάρης), Burhinus oedicnemus (πετροτριλίδα), Melanocorypha calandra (γαλιάντρα), Calandrella brachydactyla (μικρογαλιάντρα) [9] και Falco peregrinus (πετρίτης). Όλα αυτά τα πτηνά απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας περί πτηνών.

18. Η περιοχή Valloni e steppe pedegarganiche περιλήφθηκε ως Important Bird Area (IBA, «Σημαντική ζώνη για την ορνιθοπανίδα») [με την ονομασία Promontorio del Gargano («Ακρωτήριο Gargano»)] στον «Κατάλογο των σημαντικών για την ορνιθοπανίδα περιοχών της Ευρώπης» του 1989 (στο εξής: κατάλογος IBA 89).

19. Εννέα χρόνια αργότερα, στις 28 Δεκεμβρίου 1998, η Ιταλία κατέταξε την παραπάνω περιοχή στις ΖΕΠ σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, της οδηγίας περί πτηνών.

20. Τον Φεβρουάριο του 2001 ο οργανισμός Lega Italiana Protezione Uccelli (Ιταλικός Σύνδεσμος Προστασίας Πτηνών) ενημέρωσε την Επιτροπή ότι στη ΖΕΠ υλοποιούνται ορισμένα σχέδια βιομηχανικής και οικιστικής αναπτύξεως, τα οποία καταστρέφουν την οικολογική ισορροπία της, καθώς και ότι ο Δήμος της Μανφρεντόνια είχε συνάψει περιφερειακή συμφωνία για τη βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής, η οποία προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την κατασκευή τουριστικού συγκροτήματος με την ονομασία «Magic Land». Δεν αμφισβητείται ότι οι εργασίες για ορισμένα τουλάχιστον από αυτά τα σχέδια είχαν αρχίσει πριν τις 28 Δεκεμβρίου 1998 και συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

21. Η περιοχή που υπόκειται σε επανεκβιομηχάνιση έχει συνολική έκταση 400 εκτάρια και βρίσκεται κατά μήκος της εθνικής οδού 89, μεταξύ των χωριών Posta Spiriticchio και Posta Predella, νοτιοδυτικά της αστικής ζώνης του Siponto, εντός των ορίων του Δήμου της Μανφρεντόνια.

22. Στις 19 Δεκεμβρίου 2003 η Επιτροπή απέστειλε στην Ιταλία έγγραφο οχλήσεως με το οποίο της ζητούσε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της. Η Ιταλία δεν απάντησε στο έγγραφο. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή απέστειλε στην Ιταλία, με επιστολή της 9ης Ιουλίου 2004, αιτιολογημένη γνώμη σύμφωνα με το άρθρο 226 ΕΚ, τάσσοντάς της προθεσμία δύο μηνών προκειμένου να συμμορφωθεί με αυτή.

8 — Βλ. http://www.ecologia.puglia.it/natura2000/ppggfg/tabfogg/9110008.htm.

9 — Δεν αφορά το ελληνικό κείμενο.

23. Με επιστολή της 9ης Νοεμβρίου 2004, η Ιταλία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι επρόκειτο να απαντήσει συντόμως επί της ουσίας των αιτιάσεων της Επιτροπής. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν έλαβε καμία άλλη απάντηση.

24. Κατόπιν τούτων, η Επιτροπή άσκησε στις 24 Οκτωβρίου 2005 την υπό κρίση προσφυγή, με την οποία ζητεί από το Δικαστήριο:

α) να αναγνωρίσει ότι η Ιταλία,

— παραλείποντας πριν από τις 28 Δεκεμβρίου 1998, ημερομηνία χαρακτηρισμού της περιοχής Valloni e steppe pedegarganiche ως ΖΕΠ, να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να αποφευχθούν η ρύπανση και η φθορά των οικοτόπων, καθώς και οι επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές συνέπειες, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών, στον βαθμό που η αποκαλούμενη «περιφερειακή συμφωνία» και τα σχέδια τα οποία προβλέπει μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στους οικοτόπους και στα είδη στο εσωτερικό της ΙΒΑ (σημαντικής ζώνης για την ορνιθοπανίδα) αριθ. 94 (του καταλόγου ΙΒΑ 89) «Promontorio del Gargano» ή της ΙΒΑ αριθ. 129 (του καταλόγου ΙΒΑ 98) «Promontorio del Gargano» και όντως προκάλεσαν φθορά στους οικοτόπους και σοβαρές διαταράξεις στα είδη που βρίσκονται στο εσωτερικό των εν λόγω ΙΒΑ·

— μετά τις 28 Δεκεμβρίου 1998, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, και το άρθρο 7 της οδηγίας περί οικοτόπων στον βαθμό που

— κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 2, δεν θέσπισε τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθούν, στη ΖΕΠ [10] Valloni e steppe pedegarganiche, η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχει ορισθεί η ΖΕΠ αυτή και οφείλονται στα σχέδια της περιφερειακής συμφωνίας, τα οποία έχουν ήδη υλοποιηθεί και τα οποία έχουν επιφέρει υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών και έχουν προξενήσει ενοχλήσεις στα είδη για τα οποία έχει ορισθεί η ΖΕΠ·

10 — Στα υπομνήματά της, η Επιτροπή χρησιμοποιεί παντού την έκφραση «ΖΕΠ Valloni e steppe pedegarganiche», ενώ στο άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων χρησιμοποιείται παγίως η έκφραση «ειδική ζώνη διατήρησης» («ΕΖΔ»). Όπως προανέφερα, εντούτοις, το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας περί οικοτόπων ορίζει ρητώς ότι το δίκτυο Natura 2000 «περιλαμβάνει» και τις ΖΕΠ που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας περί πτηνών· εξάλλου, συνάγεται στη συνέχεια από τις διατάξεις του άρθρου 4 της οδηγίας περί οικοτόπων, σε συνδυασμό με το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας, ότι οι ΖΕΠ που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει της οδηγίας περί πτηνών πρέπει να χαρακτηριστούν ή να αναγνωριστούν αυτομάτως ως ΕΖΔ για τους σκοπούς της οδηγίας περί οικοτόπων.

— κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 3, δεν προέβη σε προηγούμενη εκτίμηση των επιπτώσεων των σχεδίων της περιφερειακής συμφωνίας τα οποία έχουν ήδη υλοποιηθεί και τα οποία ήταν δυνατόν να επηρεάσουν σημαντικά τη ΖΕΠ·

25. Δεν διεξήχθη επ' ακροατηρίου συζήτηση, διότι δεν ζητήθηκε από τους διαδίκους.

Η άποψή μου επί της υποθέσεως

— κατά παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 4, δεν εφάρμοσε τη διαδικασία που επιτρέπει να υλοποιηθεί ένα σχέδιο (παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτιμήσεως των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων) για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέρο ντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως σχετικών με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικών με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος· περαιτέρω, δεν ενημέρωσε την Επιτροπή σχετικά με όλα τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000 σε σχέση με τα σχέδια της περιφερειακής συμφωνίας τα οποία εγκρίθηκαν (παρά τις συνέπειές τους για τη ΖΕΠ) προκειμένου να καταπολεμηθεί η οικονομική και κοινωνική κρίση που μαστίζει την περιοχή της Μανφρεντόνια·

Προκαταρκτική παρατήρηση

26. Η Ιταλία ζήτησε από την Επιτροπή να παραιτηθεί από την προσφυγή της κατόπιν ορισμένων μέτρων τα οποία έχουν ήδη λάβει ή ενόψει των μέτρων που σκοπεύουν να λάβουν η Περιφέρεια της Απουλίας και άλλες αρμόδιες αρχές και τα οποία αφορούν κυρίως πιθανά αντισταθμιστικά μέτρα.

27. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι τα στοιχεία τα οποία επικαλείται η Ιταλία είναι υποθετικά. Δεν θεραπεύουν τις παραβάσεις τις οποίες έχει επισημάνει η Επιτροπή, αλλά, στην καλύτερη περίπτωση, είναι πιθανόν να περιορίσουν τις βλαπτικές επιπτώσεις τους για το μέλλον. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δήλωσε ότι εμμένει στην προσφυγή της.

β) να καταδικάσει την Ιταλία στα δικαστικά έξοδα.

28. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, στις περιπτώσεις στις οποίες, κατά τον χρόνο της ασκήσεως της προσφυγής λόγω παρα-

βάσεως κράτους μέλους, το καθού κράτος μέλος έχει ήδη θεραπεύσει (εν όλω ή εν μέρει) την παράβαση, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να εμμείνει στην προσφυγή της [11].

29. Κατά την άποψή μου, η στάση αυτή της Επιτροπής είναι απολύτως δικαιολογημένη εν προκειμένω. Από τα έγγραφα τα οποία προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο, προκύπτει σαφώς ότι η ΖΕΠ Valloni e steppe pedegarganiche βρισκόταν σε ικανοποιητική κατάσταση διατηρήσεως πριν από την έναρξη εφαρμογής των σχεδίων βιομηχανικής και οικιστικής αναπτύξεως. Τα σχέδια τα οποία έχουν υλοποιηθεί στη ΖΕΠ έχουν καταστρέψει (τουλάχιστον εν μέρει) ορισμένους στεππικούς οικοτόπους της περιοχής. Σύμφωνα με την «έκθεση αποστολής» της Επιτροπής, δεν είναι δυνατόν να ληφθεί κανένα μέτρο περιστολής των βλαπτικών επιπτώσεων για τα υπάρχοντα κτίρια, ενώ τα μέτρα που αναφέρθηκαν κατά την επιτόπου επίσκεψη της Επιτροπής, όπως το να βαφούν τα κτίρια πράσινα, ήταν απλώς εξωραϊστικά.

30. Τα μέτρα τα οποία ανέφερε η Ιταλία για πρώτη φορά με το υπόμνημα αντικρούσεως, καθώς και τα μέτρα τα οποία ανακοίνωσε στο Δικαστήριο με παράρτημα του υπομνήματος ανταπαντήσεώς της [12], δεν επιτρέπουν να σχηματιστεί η πεποίθηση ότι η κατάσταση έχει θεραπευθεί ή πρόκειται οπωσδήποτε να θεραπευθεί στο μέλλον [13].

31. Συναφώς, γίνεται επίσης παγίως δεκτό ότι, στο πλαίσιο προσφυγής βασιζόμενης στο άρθρο 226 ΕΚ, η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση που επικρατούσε στο κράτος μέλος κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι δε μεταβολές που επήλθαν εν συνεχεία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο [14]. Συνεπώς, το σχέδιο συμφωνίας το οποίο επικαλείται η Ιταλία με το υπόμνημα ανταπαντήσεως δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη.

11 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 1987, 154/85, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1987, σ. 2717, σκέψη 6), της 20ής Ιουνίου 2002, C-299/01, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (Συλλογή 2002, σ. I-5899, σκέψη 11), και της 14ης Σεπτεμβρίου 2004, C-168/03, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Συλλογή 2004, σ. I-8227, σκέψη 24).

12 — Το υπόμνημα ανταπαντήσεως, το οποίο υπέβαλε η Ιταλία μετά την παράταση της αρχικής προθεσμίας, φέρει ημερομηνία 30 Μαΐου 2006 και απλώς διαβιβάζει στην Επιτροπή και στο Δικαστήριο αντίγραφο (του σχεδίου) της «Συμφωνίας που διέπει τις σχέσεις μεταξύ της Περιφέρειας της Απουλίας —Τομέας Οικολογίας— και του Δήμου της Μανφρεντόνια». Στο υπόμνημα ανταπαντήσεως αναφέρεται ότι η συμφωνία επρόκειτο να εγκριθεί από το δημοτικό συμβούλιο στις 31 Μαΐου 2006. Συνεπώς, δεν προκύπτει αν το σχέδιο συμφωνίας όντως έχει εγκριθεί και τεθεί σε ισχύ.

13 — Στο σχέδιο συμφωνίας αναφέρεται σαφώς ότι τα σχέδια που έχουν υλοποιηθεί είχαν αρνητικό αντίκτυπο στη ΖΕΠ Valloni e steppe pedegarganiche, καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, σε δύο γειτονικές προστατευόμενες περιοχές (την προτεινόμενη ΕΖΔ Zone umide della Capitanata και τη ΖΕΠ Palude di Frattarolo). Η Ιταλία δεν παρέχει κάποια συμπληρωματική εξήγηση με το υπόμνημα ανταπαντήσεως σχετικά με τους συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους η συμφωνία (η διατύπωση της οποίας είναι εξαιρετικά γενική) είναι πιθανόν να θεραπεύσει τη ζημία που έχει ήδη επέλθει ή να αποτρέψει άλλες μελλοντικές ζημίες.

14 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Ιανουαρίου 2007, C-183/05, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 17), και της 18ης Ιανουαρίου 2007, C-104/06, Επιτροπή κατά Σουηδίας (Συλλογή 2007, σ. I-671, σκέψη 28).

32. Στη συνέχεια, θα εξετάσω τις ειδικότερες αιτιάσεις της Επιτροπής και τα αιτήματά της.

Πριν από τις 28 Δεκεμβρίου 1998: ο ισχυρισμός περί παραβάσεως του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών

33. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας περί πτηνών, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να δημιουργήσουν ΖΕΠ για τη διατήρηση των ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας. Το άρθρο 4, παράγραφος 4, της ίδιας οδηγίας υποχρεώνει τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποφεύγουν τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις.

34. Κατά πάγια νομολογία, μολονότι τα κράτη μέλη έχουν ορισμένα περιθώρια εκτιμήσεως όσον αφορά την επιλογή των ΖΕΠ, εντούτοις η ταξινόμηση των ζωνών αυτών διέπεται από ορισμένα κριτήρια ορνιθολογικής φύσεως που καθορίζονται από την οδηγία περί πτηνών, όπως η παρουσία πτηνών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας [15]. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ο κατάλογος IBA 89, «παρ' όλον ότι δεν είναι δεσμευτικός από νομική άποψη για τα οικεία κράτη μέλη, μπορεί στην περίπτωση αυτή, λόγω της εν προκειμένω αναγνωρισμένης επιστημονικής αξίας του, να χρησιμοποιηθεί από το Δικαστήριο ως βάση αναφοράς για να εκτιμηθεί σε ποιο βαθμό [το κράτος μέλος] τήρησε την υποχρέωσή του περί κατατάξεως των ΖΕΠ» [16].

35. Με βάση τα πραγματικά περιστατικά που προεκτέθηκαν, καθίσταται σαφές ότι, πριν από τις 28 Δεκεμβρίου 1998, η Ιταλία υπείχε την υποχρέωση να κατατάξει την επίδικη περιοχή σε ΖΕΠ και συνεπώς να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να αποφύγει τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις που θα μπορούσαν να έχουν σημαντικές συνέπειες για την επίδικη περιοχή.

36. Καμία διάταξη της οδηγίας περί πτηνών δεν προβλέπει την εκ των προτέρων εκτίμηση των αναπτυξιακών σχεδίων. Ομοίως, η οδηγία δεν περιλαμβάνει καμία ρητή διάταξη που να επιτρέπει στα κράτη μέλη, εφόσον ένα σχέδιο που ενδέχεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο σε ΖΕΠ παρουσιάζει επαρκή «κοινωνικά πλεονεκτήματα», να μη λάβουν υπόψη την αρνητική εκτίμηση των επιπτώσεων του εν λόγω σχεδίου για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Από την άποψη αυτή, η οδηγία περί πτηνών μπορεί να θεωρηθεί ένας λιγότερο ανεπτυγμένος μηχανισμός προστασίας του περιβάλλοντος σε σχέση με τη διάδοχό της οδηγία περί οικοτόπων.

15 — Αποφάσεις της 2ας Αυγούστου 1993, C-355/90, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Συλλογή 1993, σ. I-4221, σκέψη 26), και της 11ης Ιουλίου 1996, C-44/95, Royal Society for the Protection of Birds (Συλλογή 1996, σ. I-3805, σκέψη 26).

16 — Απόφαση της 19ης Μαΐου 1998, C-3/96, Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών (Συλλογή 1998, σ. I-3031, σκέψη 70).

37. Εντούτοις, κάθε κράτος μέλος πρέπει αναγκαστικά να είναι προετοιμασμένο να διενεργήσει κάποια εκτίμηση αυτών που προτείνεται να γίνουν σε μια περιοχή η οποία έχει, ή θα έπρεπε να έχει χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ. Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών, τα κράτη μέλη «υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν [...] τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις, όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου». Πριν εγκρίνει ένα αναπτυξιακό σχέδιο, το κράτος μέλος υποχρεούται να εκτιμήσει αν ενδέχεται να προκαλέσει ρύπανση ή φθορά ή επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις. Αν η απάντηση σε οποιοδήποτε από τα ερωτήματα αυτά είναι καταφατική, το κράτος μέλος υποχρεούται να λάβει μέτρα ώστε να αποφύγει τις συνέπειες αυτές.

38. Ανεξαρτήτως αυτού, εν προκειμένω δεν αμφισβητείται ότι τα υπάρχοντα σχέδια βιομηχανικής και οικιστικής αναπτύξεως προκάλεσαν ρύπανση ή/και φθορά οικοτόπων, καθώς και διαταράξεις επιζήμιες για ορισμένα είδη πτηνών που καλύπτονται από την οδηγία στην περιοχή Valloni e steppe pedegarganiche, η οποία χαρακτηρίστηκε (εκ των υστέρων) ως ΖΕΠ.

39. Συνεπώς, μέχρι τις 28 Δεκεμβρίου 1998 (ημερομηνία χαρακτηρισμού), η Ιταλία είχε παραλείψει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών.

Από τις 28 Δεκεμβρίου 1998 και εξής: ο ισχυρισμός περί παραβάσεως του άρθρου 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων

40. Το άρθρο 7 της οδηγίας περί οικοτόπων είναι ο κρίκος που συνδέει την οδηγία περί οικοτόπων με την οδηγία περί πτηνών. Ορίζει ότι οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της οδηγίας περί οικοτόπων αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την παράγραφο 4 του άρθρου 4 της οδηγίας περί πτηνών, όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν ως ΖΕΠ δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 4 ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της οδηγίας περί πτηνών. Αυτή η υποκατάσταση υποχρεώσεων αρχίζει να ισχύει από την ημερομηνία θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας περί οικοτόπων ή από την ημερομηνία της ταξινομήσεως ή της αναγνωρίσεως εκ μέρους ενός κράτους μέλους μιας περιοχής ως ΖΕΠ δυνάμει της οδηγίας περί πτηνών, εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη.

41. Στις 28 Δεκεμβρίου 1998 η Ιταλία κατέταξε την περιοχή Valloni e steppe pedegarganiche στις ΖΕΠ δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας περί πτηνών. Η κατάταξη αυτή έλαβε χώρα μετά τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας περί οικοτόπων, οποτεδήποτε και αν θεωρηθεί ότι έληγε αυτή [17].

17 — Οι δυσχέρειες καθορισμού της ακριβούς ημερομηνίας ενάρξεως ισχύος της οδηγίας περί οικοτόπων εκτίθενται ανωτέρω στην υποσημείωση 7.

42. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο με την απόφαση Basses Corbières [18], «σύμφωνα με γραμματική ερμηνεία αυτού του χωρίου του άρθρου 7 της οδηγίας περί οικοτόπων, μόνον οι ζώνες που έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της ιδίας οδηγίας». Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επίσης ότι «οι ζώνες που δεν έχουν καταταγεί σε ΖΕΠ, ενώ έπρεπε να είχαν καταταγεί, συνεχίζουν να υπάγονται στο ειδικό καθεστώς του άρθρου 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας περί αγρίων πτηνών».

43. Κατά συνέπεια, μέχρι τις 28 Δεκεμβρίου 1998, οι κρίσιμες υποχρεώσεις ήταν οι προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών. Από την ημερομηνία αυτή και εξής εφαρμόζεται το άρθρο 6, παράγραφοι 2, 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων.

44. Σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας περί οικοτόπων, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν τα αναγκαία μέτρα διαχειρίσεως για τις ΕΖΔ (άρθρο 6, παράγραφος 1), να αποφεύγουν, στις ΕΖΔ, την υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των ειδών πτηνών, καθώς και τις ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα καλυπτόμενα από την οδηγία είδη (άρθρο 6, παράγραφος 2) και να υποβάλλουν κάθε σχέδιο μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση της ΕΖΔ σε προηγούμενη εκτίμηση των ενδεχόμενων επιπτώσεών του στην ΕΖΔ (άρθρο 6, παράγραφος 3).

18 — Απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000, C-374/98, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2000, σ. I-10799, σκέψεις 44 έως 47).

45. Το άρθρο 6, παράγραφος 4, προβλέπει την (περιορισμένη) δυνατότητα των κρατών μελών να μη λαμβάνουν υπόψη τα αρνητικά συμπεράσματα της προηγούμενης εκτιμήσεως και να εγκρίνουν το σχέδιο για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως. Στην περίπτωση αυτή, εντούτοις, το κράτος μέλος υποχρεούται να λάβει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000 και να ενημερώσει σχετικά την Επιτροπή.

Το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας περί οικοτόπων

46. Η σημειωθείσα υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών και οι σημειωθείσες ενοχλήσεις στα είδη οφείλονται στα σχέδια της περιφερειακής συμφωνίας τα οποία έχουν υλοποιηθεί. Τα σχέδια αυτά συνεχίζουν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ΕΖΔ.

47. Συνεπώς, η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας περί οικοτόπων.

Σχέση μεταξύ του άρθρου 4, παράγραφος 4, της οδηγίας περί πτηνών και του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων [19]

48. Το άρθρο 7 της οδηγίας περί οικοτόπων επιβάλλει, αφ' ής στιγμής οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της οδηγίας περί οικοτόπων αντικατέστησαν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την παράγραφο 4 του άρθρου 4 της οδηγίας περί πτηνών, την υποχρέωση προηγούμενης εκτιμήσεως σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, και τη δυνατότητα να μη λαμβάνονται υπόψη τα συμπεράσματα της εκτιμήσεως αυτής για λόγους δημοσίου συμφέροντος, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 4.

49. Από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Basses Corbières [20] προκύπτει ότι η υποχρέωση προηγούμενης εκτιμήσεως άρχισε να υφίσταται στις 28 Δεκεμβρίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία η Ιταλία κατέταξε την περιοχή Valloni e steppe pedegarganiche στις ΖΕΠ σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας περί πτηνών.

50. Κατά το χρονικό εκείνο σημείο η Ιταλία είχε ήδη αρχίσει εργασίες για διάφορα σχέδια —εργασίες οι οποίες, όμως, συνεχίζονται και σήμερα.

51. Συνεπώς, το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων δεν ήταν εφαρμοστέο κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο η εκ των προτέρων εκτίμηση θα ήταν λυσιτελής. Κατά την άποψή μου, οι διατάξεις αυτές λογικά δεν μπορούν να εφαρμοστούν αναδρομικά [21]. Συνεπώς, όσον αφορά τα σχέδια που είχαν ήδη προγραμματιστεί και υλοποιηθεί, η Ιταλία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέβη τις εν λόγω διατάξεις.

52. Εντούτοις, εφόσον και καθόσον προβλέπονται περαιτέρω σχέδια, ή περαιτέρω στάδια του ίδιου συνολικού σχεδίου, τα οποία μπορούν να διαχωριστούν από τα προηγούμενα στάδια, χωρίς ο διαχωρισμός αυτός να είναι τεχνητός, τα σχέδια αυτά υπόκεινται κανονικά στην υποχρέωση που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 3. Για τα σχέδια αυτά (ενδέχεται τουλάχιστον να) ισχύει η δυνατότητα να μη ληφθούν υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 4, τα τυχόν αρνητικά συμπεράσματα της εκτιμήσεως των επιπτώσεων. Η Επιτροπή, εντούτοις, δεν κάνει ανάλογη διάκριση στα αιτήματά της ούτε προσδιορίζει τα σχέδια κατά τρόπο που να επιτρέπει στο Δικαστήριο να προβεί με ασφάλεια σε μια τέτοια ανάλυση.

19 — Στις 6 Φεβρουαρίου 2007 το Δικαστήριο απέστειλε επιστολή στους διαδίκους με την οποία τους καλούσε να εκθέσουν, πριν τις 2 Μαρτίου 2007, τις απόψεις τους όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων. Με επιστολή της 14ης Φεβρουαρίου 2007, η Επιτροπή δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να απαντήσει στο ερώτημα του Δικαστηρίου, ότι εξέταζε το ενδεχόμενο να παραιτηθεί από τα αιτήματά της σχετικά με το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, και ότι θα ενημέρωνε σύντομα το Δικαστήριο για την οριστική απόφασή της. Μέχρι τις 30 Απριλίου 2007, οπότε ολοκληρώθηκε η σύνταξη των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο δεν είχε λάβει καμία νέα δήλωση της Επιτροπής.

20 — Προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 18, σκέψεις 44 έως 47· βλ. ανωτέρω το σημείο 41.

21 — Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 23ης Μαρτίου 2006, C-209/04, Επιτροπή κατά Αυστρίας (Συλλογή 2006, σ. I-2755, σκέψεις 53 έως 62).

53. Κατά συνέπεια, τα αιτήματα της Επιτροπής τα οποία βασίζονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων είναι αβάσιμα.

Επί των δικαστικών εξόδων

54. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Με τα υπομνήματα που υπέβαλε, η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί η Ιταλία στα δικαστικά έξοδα. Αν και φρονώ ότι τα αιτήματα της Επιτροπής τα οποία βασίζονται στο άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας περί οικοτόπων είναι αβάσιμα, φρονώ επίσης ότι διαπιστώθηκε το υποστατό της παραβάσεως. Κατά συνέπεια, θεωρώ ότι δεν υπάρχει λόγος να μην ακολουθηθεί η πάγια πρακτική του Δικαστηρίου. Η Ιταλική Δημοκρατία πρέπει συνεπώς να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Πρόταση

55. Για τους λόγους που προεκτέθηκαν προτείνω στο Δικαστήριο:

— να αποφανθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας πριν από τις 28 Δεκεμβρίου 1998 να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να αποφευχθούν η ρύπανση και η φθορά των οικοτόπων, καθώς και οι επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις που είχαν σημαντικές συνέπειες στις περιοχές που χαρακτηρίστηκαν, κατά την ημερομηνία αυτή, ως η ζώνη ειδικής προστασίας Valloni e steppe pedegarganiche, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε από το άρθρο 4, παράγραφος 4, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (οδηγία περί πτηνών)·

— να αποφανθεί ότι η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας από τις 28 Δεκεμβρίου 1998 και εξής να θεσπίσει τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφευχθούν, στην ειδική ζώνη διατηρήσεως Valloni e steppe pedegarganiche, η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχει οριστεί η ζώνη αυτή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (οδηγία περί οικοτόπων)·

— να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.